

הלכות שבת סימן שבת שבת קסט באר הגולה

א פלג
ב בית יוסף

(קמז) ואסור להוציא דם מהמפה. (קמח) לקח גש לרחץ המפה במים או פינן תחלה להעביר (לח) [לח] דם שבמפה. (קמט) ויש אומרים שכורף (לט) קורי עקביש על המפה ומבססה בהם כל הדם וכל החבורה ואחר-כך בורף עליו סמרטוט: מט באסור (קנ) *לשום (קנא) פתילה בפי השפעת כדרך שגוף הגנים לעשות למי שהוא עצור, אלא-אם-כן ישים אותה בשפוי, שלא תזנה בשתי אצבעותיו ויניחנה (מ) (קנב) כנחת:

שכט על מי מחללין שבת, ובו ט' סעיפים:

א *כל פקיה נפש דוחה שבת, והזריו הרי זה משבח. אפלו נפלה דלקה בחצר אחרת ונרא שתעבר

שערי תשובה

משקח משלשל. עין בשויה רבינו חייג סימן תרמו: [לח] דם. עין באח"ט. וצין מח"ב בשם מור וקציעה שאסור לתן קורי עקביש על החתך. ויהוציא לתח מנהפ"טאנ"ל"ה התירו הספרדים. אף אם נססם הנקב קצת אסור לתן לתוכו קטניות. ואם עלה דבר מי אסור לתת דבר האוכל, ולא כהל"ט. ע"ש:

וגדול בבור הקריות, ועוד דאית לה צמצא. ע"ד קמב: אם נקמם קצת הנקב צ"ע אם כתר לתן לתוכו קטניות שישתחו, והקא ודאי פקתו שישאר פתוח, או דלמא פין שתיקה פתוח כבר שרי וקמ"ש סימן ש"ג, וה"ה נקב שבמפה שקבר נפשו צ"ע כהאי גונא. ורש"י מר לתן על הסוגטנעל"י כמ"ש סכ"ז. ומלשון הש"ע משמע דאפלו יש בו נקב וקא להחזיקו אסור, ובספר באב"ן משמע דאסור לתן עליו נטיה. ואם יודע שפוצץ דם בשמקתה לא יקנהה, דפסיק רישא הוא. וצמ"א ס"ק לג. להעמיד לחולה בשבת עלוקה שקורין גיגלי"ן משמע כמ"א ס"ק גג דאסור. והבוצץ דם בפיו אסור, דהיינו חבורה, רש"י, וא"כ אסור למצץ דם בפיו משום, ואפשר דהר"א מלאכה, מ"א: (לט) קורי. ויש מקפיקים לאסור משום שמרפא. ב"י: (מ) פקתו. וכ"ש דאסור לעשות קריסטאור² אפלו הוכנה מאתמול ואפלו ע"י שני אם לא בחולה, כמ"ש סימן, וקנה שלא ילד קלאכה דאורייתא, ואם אפשר ע"י אינדיהודי נקשה ע"י אינדיהודי, מ"א. וצין הל"ט ח"ב סימן לח אם מחללין שבת על תרש ושוקה:

באור הלכה

* לשום פתילה וכו'. צעם דין זה כבר כתבו מהמחבר בסימן שיש סעיף ה, רק שם כתב למשמש בקרוא וכו' שחיוא של עין, וקאן פתב לעצן פתילה. וטעם אחר להם כפי השתת נימין, וכדמוכח בבית יוסף ונר"י מש"ה ויפשיט מזה דאף פתילה אינה בכלל רפואה דלגור בה משום שחיקת סמקנים¹⁴⁰, ורק לעצן קריסטאור² משמע מנגן אברקס דהוא בכלל רפואה, וצריך עיון קצת מאי טעמא אינו נכנס גם זה בכלל רפואה. ויש לעצן מאי טעמא אסור גבי פתילה, הא אינו מבין להשתת נימין, דאם אקרי בנקרא גבי צרור דאסור ומשום דהיי פסיק רישא להשתת נימין, כמו שכתבו בהוספות נדאי לאו הכי הרי דבר שאינו מהכונן, ניקא אנו מדפשיין גם גבי פתילה כן? צרור שאני דקשה הוא, מה שאין כן בפתילה דהוא דבר נר; גם עקר דין זה דאסור למשמש בצרור השמיטו הרי"ף והרמב"ם ונראה דטעמיהו, דסבירא להו גמ"ס פפרוש רש"י דטעמא דרבא הוא משום השתת נימין, ולא פפרוש ר"ח המוכח בהוספות ונרא"ש, עין שם, וסבירא להו דדין זה דרבא הוא לפי הסלאדדסון, דרבא גופא בצמוד ב דסבר למימר משום דרבא שאין מתפנן אסור, ולמסקנא שם דמחנורפא דרבא נהן בר אושענא, מיליל נדחה גם מיקרא זו דרבא ויפשיט ולא סבירא להו כן, ואם כי בודאי קטא לן קינה הוסקים דצורר אסור, פקתית תשלטן צרור וקמו שכתבו בהוספות דהיי פסיק רישא, על-כ"פנים אין לנו להחמיר ה"כ דלא הרי פסיק רישא, כמו בפתילה, דגם הוספות יודו בזה, ובפ"ט שכתבתי הרמב"ן וכן בחדושי הר"ן פתב גם לגבי צרור גופא דלא הרי פסיק רישא, ועל-כן אין נראה להם כפרוש הוספות ופלוש כפרוש ר"ח, וכל-שכן בפתילה דהוא דבר נר נראה דלא הרי פסיק רישא לכלי עצמא. ועל-פי הדק נוכל לשוב כמו שכתבתי במשנה ברורה, דמפני שהוא מכניס ומוציא כמה פעמים אפשר דתשבו זה לפסיק רישא להשתת נימין, וצ"ע צריך עיון:

א לא ישפך הכל לתוך הפלי; וטוב לעשות הפל על-ידי אינדיהודי אם אפשר: (קנא) פתילה. העשויה מחלב או ברית או מנר ושאר דברים. וטעם אסורן, משום דאדרי דממשמש שם כמה פעמים להכניס ולהוציא, קרוב לנראי שישיר השער שם¹⁴⁸, וקמו בצרור לציל בסימן שיש סעיף ו, וצין באור הלכה: (קנב) כנחת. ולא יבוא על-ידי-נה ליד השתת נימין¹⁴⁹, דכל זה אם הנה הפתילה עשויה מערב-שבת, אבל לעשות בשבת הפתילה הנ"ל, ואפלו הוא עושה אותה מנר שבורך אותו ומקשה אותו, יש בו אסור דאורייתא משום מפה בפטיש, אם לא לחולה שיש בו סכנה, אבל מה שעושה מחתיכת לפת מר, פיון שהוא מאכל בהמה אין בו משום תקון פלי:

שער הציון

אף מה שחביא מקור לזה בשם הרומח, הטעין שם ברומח וראה שאין ראה פלי: (ק) האלה רבה לציל בסוף סימן שכ וגם בסעיף זה הביא דבר זה, וכן כתב הנה"א, וצין לציל בסוף סימן שכ במשנה ברורה סעיף קטן ט ובשער הציון אות סה שצנתי שם בשם כמה אחרונים שכתבו גם כן בזה, עין שם: (ק) מנגן אברקה בשם רש"י: (קח) מנגן אברקה בשם הנה"א מימני: (קט) חיראדם: (קי) הנה אפלו הסוברים בסעיף יז דאסור דרבנן מר על ידי ישראל לחולה שאין בו סכנה, הא יש להחמיר בכל זה, דהוא ספקא דאורייתא: (קיא) מנגן אברקה ושארי אחרונים: (קיד) חיראדם, והוא נובע ממה שכתב המנגן אברקה בסימן שלא סעיף קטן ו, עין שם:

תרומה: 1 עליונות. 2 חזן. 3 מין משנה.

הלכות שבת סימן שבת

באר הגולה 338

לחצור זו וזבוא (ב) לידי סכנה, (ג) מכבין פרי שלא תעבר: ב יאין הולכים בפקוד נפש אחר הרב. (ד) אפילו היו תשעה עובדי כוכבים וישראל אחד אחד בחדר, (ה) ופרש אחד מהם לחצור אחרת ונפל עליו שם מפלת, מפקחין. פיון שנשאר (ו) קביעות הראשון במקומו חשבינן לה (ז) *ממחצה על מחצה: אבל (ח) אם (ט) נעקרו כלם ובשעת עקירתם פרש אחד מהם לחצור אחרת ונפל עליו, אין מפקחין עליו, שפינו שבעקר *קביעות הראשון במקומו אמרינן כל דפרש מרבא פריש: ג ימי שנפלה עליו מפלת, [*] (ח) ספק חי ספק מת, ספק (ט) הוא שם ספק אינו שם, אפילו אם תמצא לומר שהוא שם, ספק עכו"ם ספק ישראל, (י) מפקחין עליו, אף-על-פי שיש בו כמה ספקות: ד אפילו מצאוהו מרצען השאינו יכול להיות *אלא לפי שעה,

ב שם סכנה וזבוא
שפרש הוא שם
פרש הרין לדברי
הר"י וכן פרש הרב
הפגור
הנפלים ג שם
פסוקה ד שם סכנה
בדקא פיהו וכן
פסק רמב"ם בפרק ב
ה שם בדקא פיהו
ידקא פיהו וכן
פסק רמב"ם בפרק ב

שערי תשובה

באר היטב

(ב) לידי סכנה. כגון שיש שם חלי או קטנים שא"ל להבדקם. ונ"ל דאפילו אפשר להעלים דרך ר"ה מוטב לבנות, דהוי מלאכה שא"צ לגופה, אבל זה הרי דאורזא, מ"א, ע"ש. ועמ"ש עליו סדר-אחר: (ג) נעקרו. והינוק

[*] ספק חי כו'. ועין בשו"ת קול-בדלי סימן ב, בפרי או סם נדע שהוא מרפא אלא שיש לספק אם הוא זה או אחר, העלה דגם בספק בזה מחללין שבת משום סכנה. ועין באשיל-אברהם מתשובת גור"ר כ"ש ענה:

שנמצא בעיר שרפה עובדי כוכבים אין מחללין עליו שבת, פיון דבכל יום יום פורשים כלם במקום קביעותם אזלינן אחר הרב, עין בא"ע סימן ד סליד: והאי נעקרו ר"ל כלם בזה אחר זה, דאי בבת אחת הא נמי קביעי, אור"ה, מ"א: (ג) מפקחין. הבא במתנת דענין שמתר להרנן, אם נפל עליו גל אין מפקחין עליו

באור הלכה

משנה ברורה

א (א) לידי סכנה. כגון (ב) דאיכא שם חולים או קטנים שאינם יכולים לברכה: (ג) מכבין. והוא הדין (ד) דשני להפסיק בכלים של מטכות או בכלי-הכסף מלאים מים, אפילו צריך להביא הכלים דרך רשות-הרבים⁽¹⁾ דאיכא הרבה אסורים. כתב המגן-אברהם: אם יכול להציל את החולה וקטן לשא אותם דרך רשות-הרבים, אף-על-פי-כן מוטב לכבוח, דלא הוי כי אם מלאכה שאינה צריכה לגופה (ג) דפסטר עלה, מה שאין פן לעבר דרך רשות-הרבים, דהרבה פוסקים סוברים דגם בזמננו יש לנו רשות-הרבים. והש"י אדם בכלל התענה כתב דלדעתו מוטב לעבר דרך רשות-הרבים משום-כבחה, עין שם: ב (ג) אפילו נכיו. פרוש: לא מבעיא (ד) אם באיזה חצר שהיו בה תשעה אינם-יהודים וחד יש-אל נפל מפלת דבדואי מפקחין, דכל קבוצ ממוחזק על מחצה דמי ואין פאן רב אינם-יהודים, אלא אפילו היו תשעה נכיו: (ד) ופרש אחר. לא דוקא אחר, (ס) אלא אפילו פרשו רבא, וקדמסין טעמא: פיון שנשאר קביעות הראשון⁽²⁾ וכו': (ה) קביעות הראשון במקומו. ואף-על-צב דקעלקא אקרוי כל דפרש מרבא פריש אפילו היכא דהקביעות נשאר במקומו, גבי פקוח נפש אקלא רחמנא, (ו) דכתיב "והי כהם" ולא שמוות בהם, משמע שלא יוכל לבוא בשום ענין לידי מיתת ישראל⁽³⁾: (ז) ממחצה. וספק נפשות להקל. ועין באבן-העזר סימן ד סעיף לד, דתינוק שנמצא בעיר שרפה עובדי-גוילים אין מחללין עליו את השבת, פיון דבכל יום יום פורשים כלם במקום קביעותם אזלינן אחר הרב. ורמ"א בהג"ה פליג שם וסבירא לה דמפקחין עליו את הגל, דכני העיר חשיבי בקביעות⁽⁴⁾ ודמא לדינא דהכא, ודעת הגר"א שם לספק דהרמ"א, עין שם. ואם נמצא בדרך רוב העובדים עובדי-גוילים, לבלי עלמא אזלינן בתר רבא [פמ"ג]: (ז) אם נעקרו כלם. פרוש, (י) שנעקרו להפסיד כל אחד לדרכו ובטלה קביעותם, אבל אם נצאו תכופים יחד זה אחר זה, פיון דערין הם בבבונה אחת נקרא קביעי ודינו דרממענא: ג (ח) ספק חיי. הלשון מנמנמ, דהוי לה לחשב בתחלה ספק לשוני ואחר-כך ספק חיי, וכן איתא במשנה: (ט) הוא שם. ומיירי שהיה שם בעת המפלת ואינו ידוע אם הספיק לצאת מתוך התפכה⁽⁵⁾. ונראה דהוא הדין אפילו לא ראינו אותו מתחלה

* ממחצה. וראיתי בחידושי הריטב"א לכתבות ט"ו פסבס ולא אמרינן הכי רק היכי דהו שפרש היה דעתו לחזור להבונה, אבל אם לא היה דעתו לחזור אמרינן בה כל דפרש מרבא פריש, ולא ראיתי זה בשאר פוסקים: * קביעות הראשון. היה במחבר סתם בזה דקרי"ף ויכפי מה שפירשנוהו הר"ן והרב המגיד [הרמב"ם] ותרמ"ש, ושיטת רש"י בזה הוא, דכל זה תינוק וקרא אם אותן האנשים לא הלכו כלם לאותו חצר השני, אבל אם הלכו דרך חצר השני ואף-על-פי שלא נתבררו ביחד דלכיו דומה כקביעי אלא הלך כל אחד לדרכו, ריטב"א דבאר דברי רש"י ונפל מפלת על אחד מהן מפקחין, דמשום חמרא דנפשות דמינן להו בקביעי, וחוספות שם דומא מחזיקין גס כן בשיטת רש"י, אלא דחוספו בזה דאפילו צרכו דרך חסור בזה אחר זה, ובאותו שפאל המפלת קבר עקרו רבם או תשעה ולא נשאר אלא אחד, גבי מפקחין, דכיון דכעס אחת היו באותו חצר דמינן להו כקביעי טמא, דאפילו לא נשאר אלא אחד לא בטל התפכה. ועין בספר תוספות-לרמב"ם דהרמב"ם ב"ח כתיב ובחבתי-אדם שכתבו שאפשר דגם הרמב"ם וסייעתו לא פליגי על כל זה: * אלא לפי שעה. ואף-על-צב דלא שוף הבא הטעם 'חלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה', משום דלא דוקא שבת, הוא הדין שאר מצות, כמו שכתב המאירי דומא וזה לשונו: ואף-על-פי שנתברר שאי אפשר לו להיות אפילו שעה אחת, שבתאמה שעה שיש כלבו ויהנהגה, עד פאן לשונו. אמנם באמת נראה דכל זה הוא לשעמא בעלמא, אבל לדינא לא הלוי כלל במצות, דאין הטעם דחזקין מצוה אחת בשביל הרבה מצות, אלא דחזקין כל המצות בשביל חיים של ישראל⁽⁶⁾, וכדילוף לה שמואל מ"ו ביהם⁽⁷⁾, דכתב הרמב"ם פקח ב מחלכות שבת, שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלום בעולם, ובמובן לכל הני תנאי דילפי לה סמנחם ובמילה וממחמת מדרה דאחיים של אדם קפיד רחמנא (בר מוחיא דחלל שבת אחת וכו'). וכן סבירא לשמואל דאמר גבי תינוק בשלח ב"ב אינם-יהודים דמפקחין, אף-על-פי דלפי-דין תניה אינו-יהודי גמור ולא יגמם שום מצוה, אף-על-פי כן פיון דבפקודו נפש אין חולקין אחר הרב חלשינן שמא מישראל הוא⁽⁸⁾. ולפי זה ברור דאפילו קטן מרצע נפיי מחללין, אף-על-פי דלא ישמר שבתו גס לא יהנהג ולא יבוא לכלל גדול. אף-על-פי-כן מחללין, ובמובן הוא הדין חרש ושוטה, אף-על-צב דאין בני מצות מקל מקום מחללין עליהם, דהא דלא מקימי מצוה הוא משום אנסיהו, ולא נפיק מקלל זה אלא ישראל ומור להקעים דעובר במיד, אצל חרש ושוטה התורה פטרינהו מחמת אנסיהו. ומלבד זה, גבי חרש ושוטה פשיטא דמחללין עליהם שבת, דהא אפילו דהרגין עליהם, דגם הם בכלל "איש כי יכה כל נפש", כל דהוא נפש, כמו קטן, וגם הם בכלל "לא תעמד על דם בך" פשאר ישראל, ובפרוש אברהם תורה "לא תקלל חרש", ומלחין עליהם (אף-על-פי דישנאל רשע מתר לקלל, שאני התם דכתיב "ונשוא בעמק" בעושה מצוה עמק), ומלקות גמי ממניי מיתה הם, כמבאר בסנהדרין דף י' ולא ידעתי מה היה לו לבצל הלכות קטנות שנסתפק

בזה אם מחללין ואם חורגין עליו, דבכני קמומים טא, עין שם היטב. דע עוד. דהוא הדין גוסס נמי מחללין עליו בפקודו הגל⁽¹¹⁾, או אם רופא אומר שסמננים אלו יעלה לו להצריך רגעי חיי, דהא מרצע נמי גוסס הוא, וגרע ממוס דליקא בזה אפילו מעוטי דמעוטי, אף-על-פי-כן משום חיי שעה מחללין עליו, ובמובן גוסס, וכן כתב האסור וחתר בשם סמ"ג וסמ"ק וזה לשונו: מצאוהו חיי אף-על-פי שנתרצין מוח ואינו יכול להיות כי אם מעט, מפקחין עליו⁽¹²⁾ ונמצאין אותו

שער הציון

(א) רש"י: (ב) גמרא וחוספות: (ג) הנינו לרב הפוסקים דסבירא להו דכני שמעון, עין סוף סימן שלה: (ד) גמרא: (ה) מניח-משנה, וכן פהבו האחרונים: (ו) בה"א ורופפות יומא פ"ה, ומשמע דהוא מן התורה, אף קצת קשה, אס"פ אפילו בפריש לזהו נמי, וכתב נתקשה בזה הפרי-מגדים: אכן ברין פרק יום-הכפורים לא באר שום טעם, רק משום חמרא דנפשות דמינן להו דקביעי, עין שם: (ז) מן אברהם בשם אסור וחתר, ודפי מה שבאר' בבית-אדם שער הקבוצ סימן מ, עין שם:

הלכות שבת סימן שבת

ביאורים ומוספים

סימן שבת

על מי מחללין שבת

[משנ"ב ס"ק א]

כגון דאיכא שם חולים או קטנים שאינם יכולים לברוא.

(1) וכן כתב הרמ"א לקמן (סי' שלד סכ"ח), שמותר לכתוב שריפה שיש בה חשש סכנה, וביאר המש"ב שם (ס"ק עג), דהיינו שיתכן שיש שם מי שאינו יכול לברוא, וגם בומנינו, כתב החזו"א (בס' מנוחה נכתה, והביאו בשונה הלכות שם סל"ח) שעל פי רוב יש בשריפה ספק פיקוח נפש, ואם אין נכרי שיכול לכתובה, מותר לשרוף לכתובה בעצמו, אלא אם כן הוא בטוח שאין סכנת נפשות בשריפה זו.

ועיר שהבנינים בה צפופים וסמוכים אחד לשני, רעת הגריץ קרליץ (חוט שני ח"ב פליה ס"ק ג) שמותר לכתוב שריפה שפרצה באחד הבנינים אפילו לאחר שפינו את הבנין מדייריו, כיון שעדיין יש סכנה לדיירי הבנינים הסמוכים, מהחשמל או הגז שנמצאים בבנין שפרצה בו השריפה.

[משנ"ב ס"ק ב]

דרך רשות הרבים⁽¹⁾ וכו', דרך רשות הרבים משני צדדי.

(2) ולעשות מחיצה בפני האש על ידי כלים מלאים מים, כשאר צריך להביאם דרך רשות הרבים, כתב השו"ע לקמן (סי' שלד סכ"ז) שמותר אפילו שלא במקום פיקוח נפש, ואפילו בכלים חרשים שבוזאי יתבקעו בפני האש, כל זמן שעושה כן כדי למנוע הפסד. והוסיף בביה"ל שם (ד"ה שורא), שאף אם כוונתו שיתבקעו הכלים מותר, כיון שאינו אלא גרמא.

(3) ובטעם הדבר כתב החיי אדם (ח"א כלל מו סט"ז), שבזמן הזה אין לנו רשות הרבים מהתורה, והאיסור של כיבוי כשהוא מלאכה שאין צריכה לגופה, יותר חמור משאר איסורים דרבנן.

[משנ"ב ס"ק ד]

כיון ששאר קביעות הראשון⁽⁴⁾.

(4) ובטעם הדבר שהולכים אחר הקביעות הראשונה, אף שהספק לא נוצר במקום הקביעות, והוא הדרוש דין שלא מצאנו בכל התורה כולה, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ב סי' מא אות ב), משום שכבר בתחילה חל עליו שם קבוע בעודו במקומו, כלומר שהוא ספק ישראל ספק נכרי, אלא שאם פרש התבאר הספק עיי הדין של 'כל דפריש מרובא פריש', ומשום כך לגבי פיקוח נפש אין אומרים 'כל דפריש' להחמיר לדונו כנכרי, כשאפשר להקל עליו מחמת דין קבוע.

[משנ"ב ס"ק ה]

משמע שלא יוכל לבוא בשום ענין לידי מיתת ויפלא⁽⁵⁾.

(5) מבואר שבפיקוח נפש אין הולכים אחר הרוב, אף שלענין מחלוקת הרופאים אם צריך חולה לאכול מיום הכיפורים, כתב השו"ע לקמן (סי' תריח ס"ג) שיש לילך אחר הרוב, אפילו כשהרוב אומרים שלא להאכילו, ואין אומרים שיש לחשוש לפיקוח נפש ולהאכילו ולא לילך אחר הרוב, ביאר הגריץ קרליץ (חוט שני ח"ד פ"צ ס"ק ג), שלגבי ספק אם הוא יהודי שצריך לחלל את השבת עברו, אין הולכים אחר הרוב, אבל מחלוקת הרופאים בענין קביעת מצב החולה תלוייה בסברה ואומדנא בדרכי הטיפול, ואינה שייכת להליכה אחר הרוב.

[משנ"ב ס"ק ו]

דגני העיר תשי"ב בקביעה⁽⁶⁾.

(6) מבואר שלגבי פיקוח נפש מחללים עליו את השבת כאילו הוא יהודי, ואף שכתב דרמב"ם (פס"ז מהל' איסורי ביאה הכ"ז) שמותר להאכילו נבילות וטריפות, ביאר הביה"ל (להלן ס"ד ד"ה אלא), שכיון שההיתר לחלל עליו שבת הוא לא משום שישמור שבתות הרבה בעתיד, שאם כך באופן זה שאינו עתיד לקיים מצוות אין לחלל עליו שבת, אלא

הטעם הוא משום שכתבה התורה 'וחי בהם', שלא יוכל לבוא בשום ענין מיתת ישראל עיי שמירת מצוות, ומשום כך גם על מי שמותר לאכול נבילות וטריפות, מחללים את השבת. ובטעם הדבר הביא הגריץ קרליץ (חוט שני ח"ד פ"צ ס"ק יד) מדברי החתם סופר (שו"ת יו"ד סי' רמח), שכיון שיתכן שהוא מהמדינות ישראל שבעיר, ומי"מ מה שמאכילים אותו נבילות אינו נחשב לו לעון, כיון שבדיני ישראל מותר לו לפי הרוב, ולכן מחמת הכתוב 'וחי בהם' מפקחים עליו את הגל.

[משנ"ב ס"ק ח]

ספק תי"ז.

(7) ובגדר הדבר כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' קלז ס"ק ה), שכן היא מצות 'לא תעמוד על דם רעך', לעשות אף דבר שספק אם יציל, כדי שלא יהיה שום צד של סכנה, ואפילו לא מיעוט שבמישור, וזה חיוב ודאי ולא חיוב בספק.

[משנ"ב ס"ק ט]

נאנינו נדע אם הקסיק לצאת מתוך הקפכה⁽⁸⁾.

(8) ולענין מי שפסע והכניס את עצמו למצב של פיקוח נפש, כתב החכמת שלמה (ס"א) שאסור לחלל עליו שבת. ומאידך, בשו"ת אגרות משה (ארי"ה ח"א סי' קכו ויו"ד ח"ב סי' קעד ענף ג) כתב, שפשוט שמותר לחלל עליו שבת.

ולענין המאבד עצמו לדעת, מוכח בדברי המנחת חינוך (קומץ המנחה מצוה ר"ח) שאין מחללים עליו את השבת, וכן הוא לפי החכמת שלמה (שם). מאידך, בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' צ) כתב שוראי שיש לחלל עליו את השבת. ודעת הגריץ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ט ס"ק ה), שאע"פ שיש להסתפק בזה, אך למעשה כיון שפעמים רבות אין דעתו של המאבד את עצמו צלולה, יש לחלל את השבת כדי להצילו.

[ביה"ל ד"ה אלא]

דאין השעם דחנין מצוה אחת בשביל הרבה מצות, אלא דחנין כל הפצות בשביל חיים של ויפלא⁽⁹⁾ וכו', שפלא מן שפלא (הוא⁽¹⁰⁾ וכו', פסקית הגל⁽¹¹⁾ וכו', כי אם מעט, מפקחין עליו⁽¹²⁾.

(9) ואף באופן שאין בו חשש לחיי ישראל, כגון להציל את בתו שהוציאה מביתו על מנת להצילה מכלל ישראל, כתב השו"ע לעיל (סי' שו ס"ז) שמותר לחלל על כך שבת מהטעם שתשמור שבתות הרבה. וכן מחמת טעם זה מותר לחלל שבת לצורך הצלת עובר אף שאינו נחשב לחי, וכתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ג סי' לו אות ג) ששני טעמים אלו א. וחי בהם ולא שימות בהם, ב. חלל עליו שבת אחת כדי שיוכה לקיים שבתות ומצוות כל ימיו, כל אחד מהם בפני עצמו מותר לחלל שבת.

(10) ואף על פי שדבר שמואל שניים כמחלוקת, שלדעת השו"ע (אח"ע"ז סי' ד סל"ד) אסופי הנמצא בעיר שרובה גויים אין מפקחים עליו את הגל בשבת, וא"כ היה מקום לומר שבסברה זו עצמה נחלק השו"ע על הרמ"א, וטובר שלכן אין מחללים שבת על אסופי, כיון שלא ישמור שבתות הרבה, וא"כ איך הוכיח הביה"ל מכאן לשוטה וקטן, ביאר הגרי"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ס"ק יט), שאף השו"ע מודה לסברה זו שכתב הביה"ל, והטעם שהוא חולק לגבי חינוק אסופי בעיר שרובה גויים, הוא מפני ששם התבטלה קביעתו של התינוק להחשיב אותו בישראל, ולכן דינו כנכרי, ואין טעם לחלל עליו שבת, אבל בעיקר הסברה הוא מודה לשמואל שאין ההיתר לחלל שבת תלוי במה שישמור שבת, ולכן בתינוק ושוטה ודאי שיש לחלל עליו שבת, ומה שהוכיח הביה"ל משמואל, אינו אלא להגמא.

(11) אמנם, לענין האם מחייבים להצילו, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' כו) שאע"פ שמותר לחלל עליו את השבת, מי"מ מסתבר שאין חיוב המשך במילואים עמוד 62

הלכות שבת סימן שכט של

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

בעל צבורות למצבון⁽¹³⁾ וכו', אבל אם הוא להקעים אסור להציל⁽¹⁴⁾.

(13) ולהציל נכרי, כתב לקמן (סי' של ח) שאם אין לחוש לאיבה, יש בכך איסור, וגם במקום שיש לחוש לאיבה, אסור לעבור על איסור דאורייתא כדי להצילו, ולגבי איסור הרבנן, הביא שהפמ"ג מסתפק בכך. והגרש"ז אדערברך (שש"כ פ"מ הע' מב), הביא את שו"ת החת"ס (י"ד סי' קלא) שלמד בדברי השלטי גבורים (עירובין מד, ב), שבמקום איבה שיש בו חשש סכנת נפשות מותר להציל אפילו כשעובר על איסור דאורייתא, וכיון שבזמננו אם ימנע מלהציל, הדבר עשוי להתפרסם מיד לכל העולם, וראי שיש בכך סכנה גדולה, וכן אם הורמן לרופא מקרה של פיקוח נפש של נכרי, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' עט), שהוא חייב לטפל בו, משום שאם לא יטפל בו הוא סכנת נפשות לישראל, אמנם הוסיף, שלכתחילה ישתדל שלא לעבור בבית החולים בשבת, ואם קבעו לו תורנית בשבת, ישתדל להחליפה עם רופא נכרי, [דברי שו"ת אגרות משה הם בחז"ל, שאפשר למצוא בקל דפא נכרי].

(14) אמנם לענין התנ"ל לחלל שבת בפרהסיא, כתב לקמן (סי' שפה ס"ק ד) שאפילו שעושה כן לתיאבון, דינו לגבי עירוב חצירות כמומר, כיון שחומר עון זה הוא כחומר עון עבודה זרה, והוסיף, שיש אומרים שאפילו אם לא עשה כן אלא פעם אחת דינו כמומר, ובשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' נג ס"ק ד ח"א סי' כ אות ד) כתב, שסמכו להקל ולחלל שבת על מומרים לתיאבון, מהטעם שכתב בשו"ת מהר"ם שיק (אורח סי' קמ), שמתברר שכשנראה המומר שהסכנה מרחפת מעל ראשו, הרי הוא מהרהר בחשובה, ומיזכר כתב בשו"ת מנחת יצחק (שם), שמכיון שמהר"ם שיק סיים את דבריו, שאין לדיין אלא מה שענינו ראות, אין להקל בזה אלא אם כן נראה שמהרהר בתשובה.

אמנם דברי הגרש"ז אדערברך ושו"ת אגרות משה שהובאו בהע' הקודמת נבי הצלת נכרי, שייכים גם בהצלת מומר, ולגבי חילול שבת כדי להציל את בניהם של הכופרים, כתב החזו"א (י"ד סי' ב ס"ק כח) שרבים מהם נחשבים כאנוסים וכתונקות שנשבו, שמצוים אנו להודותם, ואף לחלל שבת להצלתם, ואין רשות לשונאם אלא אם כן אינם מקבלים תוכחה, וכתב (שם) בשם הגר"י מוואליץ [בנקודת מרגניחא טבא נ"ד בסוף ספר אהבת חסד], שכיון שבזמננו אין אנו יודעים להוכיח, הרשעים נחשבים כלפני תוכחה, ומצוה לאהוב אותם, ויש לדונם כאנוסים.

ובשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' קכא ס"ק ד) כתב, שכיון שיש לחשוש בחופשים של עכשיו שהם כתינות שנשבו, הרי זה ספק פיקוח נפש ויש לחלל עליהם את השבת, וכן דעת הגר"י קרליץ (ח"ט שני ח"ד פ"ב ס"ק ה), והוסיף, שאף מי שנפצע בזמן שחילל שבת אינו נחשב כמומר דאין, ומותר להצילו בשבת.

וראה עוד בפרטי דין יתונקות שנשבו לקמן (סי' תקיב ס"ק ב).

אמנם באופן שאפשר לעשות את המלאכות על ידי נכרי, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' טה) שיש להשתדל לעשותם על ידי הנכרי.

[ביה"ל ד"ה אלא]

ולא צריך מרדכי המה דקה דקמ"ל ביד ק"ח דאין מצלין אותו מן הכור⁽¹⁵⁾, ומה שכתב, שרועי בהמה דקה אפילו שהם ערשם להנאתם, אין מחללים עליהם את השבת, אף שבמשנ"ב ס"ק ט כתב שעובר עבירות לתיאבון מחללים עליו את השבת, כבר כתב השר"ע (י"ד סי' קנח ס"א) שרועי בהמה דקה פקרו בגול, ואינם דומים לעובר עבירה לתיאבון, וראה לעיל (משנ"ב ס"ק ט) דברי הגרש"ז אדערברך והשו"ת אגרות משה גבי הצלת נכרי.

[משנ"ב ס"ק י]

נשמת רוח חיים באפ"ר, משמע דהרוח חיים תלוי באפ"ר⁽¹⁶⁾.

(16) וכזמננו, שיש טיפולים ורפואות שיכולים להחזיר לחולה את נשימתו גם לאחר שפסקה, כתב הגרש"ז אדערברך (נשמת אברהם ח"א סי' שכט ס"ק ה) שהיבים לחלל עבורו את השבת.

[משנ"ב ס"ק יא]

קא משמע לן דגם בזה צריך לבדוק עד חטמו⁽¹⁷⁾.

(17) ובאופן הבדיקה עד חוטמו, ביאר בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' רלה וח"א סי' פו) שאין הכוונה שבחך רק את חוטמו, אלא בחך בצדעין ובגדי הצואר, ואם לא מצא סימן של חיות בהם וגם לא בחוטמו, הוא מוחזק כמת, אכן אם הלך עדיין פועם, אין קובעים את המוות על פי בדיקת הנשימה, והוסיף, שאמנם אם תחילה בדקו את ראשו, ומצאו שמוחו מודפץ לגמרי או שהותו ראשו, ודאי שנחשב כמת גמור, ואין צורך לבדוק את נשימתו.

[משנ"ב ס"ק טו]

דאין מקדקין בפקודם נפש⁽¹⁸⁾.

(18) אם ספק הסכנה הוא דחוק מאוד, כגון בקטטה, שיש ספק רב האם יגרם שם מקרה מוות, כתב הגרש"ז אדערברך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' כט אות ה) שכשם שרופא אחד אינו נאמן נגד שנים, משום שיהיה במקום רבים אינו כלום, כל שכן שאין היתר לחלל את השבת בספק דחוק כזה.

[משנ"ב ס"ק טז]

ינים לקח ממונו ולא תלל את השבת⁽¹⁹⁾.

(19) ואע"פ שלענין הכא במחלת, אמרו בנ"י (סנהדרין עב, ב) שאם הרגו בשבת אין לו דמים, כתב הגרש"ז אדערברך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ז אות ב) שלדעת המשנ"ב [שמקור דבריו במג"א] יש לדחוק ולחלק, שכל זה הוא לגבי אחרים או אף בבעל הבית עצמו כשאינו שולט בעצמו מלוחד על ממונו, אבל לכתחילה סובר המג"א שצריך ליתן לו את ממונו ולא לחלל את השבת.

אמנם בהמשך הדברים כתב הגרש"ז אדערברך (שם ד"ה ברם) שיש לומר שהמג"א הולך לשיטתו (סי' רמז ס"ק יד) שאין להפליג בספינה קודם השבת אם יודע בודאי שמחמת כן יצטרך לחלל שבת, אבל כיון שהא"ר (שם ס"ק יב) חולק על המג"א, וסובר כפסק הדין שישוע והלבוש שהדבר מותר, וכתב השר"ע הרב (שם סי' ט) שאין למחות ביד המקילים, אך כל זה לענין יצא בשיירה ומפליג בספינה, אבל לענין גב הבא לקחת ממונו, מסתבר שמותר לכתחילה להתקומם נגדו אף אם יצטרך אחר כך לחלל את השבת, ואף מצוה יש בכך שלא יתרכו הנגבים ויבואו רבים לידי סכנה.

אמנם הוסיף, שפשוט שכל זה רק אם ברור לכלל הבית שיעצילו לגבור על הגנב, שאם לא כן הרי הוא מצוה גם בימות החול לתת את ממונו ולא לבוא לידי סכנה.

ובשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' פו) כתב ליישב באופן אחר, שהבא במחלת שאין לו דמים, מדובר בגנב יחיד שיש לחוש שבעל הבית יעמוד כנגדו, וגם אין ידוע אם רצונו רק בממון או שכונתו גם לנפשות, ולכן מותר להורגו, והמשנ"ב דיבר כשבאו רבים לגנוב, וידוע שרצונם הוא רק בממון, ועל כן אין לחשוש שמא יעמוד היחיד נגדם, ולכן אסור להורגם.

[משנ"ב ס"ק יח]

נתן להצילו בנפש⁽²⁰⁾ וכו', מפני נפש או דב גס"פ מן הציול⁽²¹⁾.

(20) ואם אי אפשר להצילו אלא על ידי שיצטרכו להוציא עליו ממון, כתב השר"ע (ח"מ סי' תכו ס"א) שחייב הרואה להוציא ממון לשם כך, ומ"מ לא מצאנו בפרסקים שצריך להציל את חבירו על ידי נתנת ממון לפייס את הרוחף, ולדמנע בכך מלהרגו בשבת, ובטעם הדבר כתב הגרש"ז אדערברך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ז אות א), שמכיון שבאותה שעה יש עליו דין רחף שמצוה להורגו כדי להציל את הנדרף, אינו חייב לבזבז ממון להצילו, מפני שהפסד הממון לא יהא כדי להימנע מעבירה, אלא כדי להימנע מדבר שהוא היתר גמור.

(21) ולענין בעלי חיים שבמקום ההוא ובינן ההוא נשיבתם ממיחה בודאי, כתב השר"ע לעיל (סי' שש ס"י) שמותר להורגם, אפילו אם המשך במילואים עמוד 63

הלכות שבת סימן שכט של קצ באר הגולה

ו שם בכריתא
ז צידין מ"ה
ח רבנן דתנן ב
ט רבנן דתנן ב
י ר' יוחנן ב
יא ר' יוחנן ב
יב ר' יוחנן ב
יג ר' יוחנן ב
יד ר' יוחנן ב
טו ר' יוחנן ב
טז ר' יוחנן ב
יז ר' יוחנן ב
יח ר' יוחנן ב
יט ר' יוחנן ב
כ ר' יוחנן ב
כא ר' יוחנן ב
כב ר' יוחנן ב
כג ר' יוחנן ב
כד ר' יוחנן ב
כה ר' יוחנן ב
כו ר' יוחנן ב
כז ר' יוחנן ב
כח ר' יוחנן ב
כט ר' יוחנן ב
ל ערובין מ"ה
בבבבב

מפסקין ובודקים עד חטמו, אם לא הרגישו בחטמו חיות (י) אז ודאי מת, לא שגא פגעו בראשו תחלה (יא) לא שגא פגעו ברגליו תחלה: ה' ימצא עליונים מתים לא יאמר כבר מתו תחתונים, אלא מפסק עליהם שגא עדין הם חיים: ו' עובדי כוכבים שצרו על עזרות ישראל, אם באו (יב) על עסקי ממונן אין מחללין עליהם את השבת, באו על עסקי נפשות, (יג) ואפלו סתם, יוצאים עליהם בכלי-זין ומחללין עליהם את השבת. ובעיר הסמיכה (יד) לשפר, אפלו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת. הגה (טו) ואפלו לא באו עדין אלא רוצים לבוא (א"י): ז' טיש מי שאומר שפזמן הזה אפלו באו על עסקי ממונן מחללין, (ד) (טז) שאם לא נתיחננו ישראל לשלל ולבזז ממונו והרגנו והוי עסקי נפשות (ומכל מקום (יז) הכל לפי הענין) (ספי מהרא"י סימן קטן): ח' הרואה ספינה שיש בה ישראל המטרפת בהם, וכן נהר שוטף, (י) (וכן) יחיד הנרדף (יח) מפני (ה) עובר כוכבים, מצוה על כל אדם להלל עליהם שבת (יט) כדי (י) להצילם (וענין לעיל סוף סימן שו, מי שרוצים לאנסו, אם מחללין עליהם שבת): ט' לכל היוצאים להציל (כ) חוזרים בכלי-זינם (כא) למקומם:

של דיני יולדת בשבת, ובו י"א סעיפים:

א "יולדת היא כחולה שיש בו סכנה (ב) [*] (א) ומחללין עליה השבת לכל מה שצריכה, קוראין

שערי תשובה

דגבא קטילא הוא, רבנן הלכות נבחה, וענין בח"מ סימן תכה: (ד) שאם וכו'. וצ"ע, רבינו עליון לא יחלל שבת: ואפשר בין דאין אדם מצמיד עצמו על מכונו חשיבן שגא צמח א' נגדו והרג ולכן מחללין, אבל באדם יחיד צריך לקח ממונו ולא יחלל שבת, מ"א, עמ"ש ססי' רמ"ח: (ה) עכו"ם, לא נקרא מפני עכו"ם אלא ח"ה מפני ישראל, ודאליהו סימן יא: (ו) להצילם, וכו"מ אם יש לו סכנה אין לו לסכן גופו מאחר שהוא חזן לסכנה אף שרצה פסית חבדו, אריה:

באר היטב

משנה ברורה

להרוא, רק בבית זה מצויין בגיראדם בעת הזאת, נמי מחללין ומפסקין את הגל. הפא במחשבתו בענין שמתר להרגו ובעת חתירתו נפל עליו גל, אין מפסקין אותו, דגבא קטילא הוא (פוסקים בשם הגמרא). ישראל בעל עבדות לתאבונם⁽¹⁾, כל זמן שאין כופר בתורה (ת) נראה ומחללין עליו שבת כדי להצילו, (ט) אבל אם הוא להקציע אסור להצילו⁽²⁾ אף בחל, וכל-שכן דאסור להלל עליו שבת בפיקוח הגל או בשאר פרואה, והוא הדין לכל הני דאיתא ביונה-דעה סימן קנח סעיף א וכו', ענין שם: ד' (י) אז ודאי מת, דכתיב "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו", משמע דהרוח-חיים תלוי באפיו⁽³⁾: (יא) לא שגא פגעו ברגליו, רוצה לומר, דלא נימא דכיון שאין אנו מרגישין חיות בלבו בודאי מת, ולא נפקה הגל יתרו, קא משמע לן דגם בזה צריך לבדק עד חטמו⁽⁴⁾: ו' (יב) על עסקי ממונן וכו', דבשביל הפסד ממונן לא

המר אסור שבת: (יג) ואפלו סתם, דספק נפשות להקל: (יד) לשפר וכו', עיר שמבדלת בין גבול שישאל דרים בה לגבול העובדי-גלולים, וחישינן (י) שאם ילכודו משם תהא הארץ נוטה לפכש לפניהם: (טו) ואפלו לא באו וכו', רוצה לומר, בשתקול יוצא שרוצים לבוא אף-על-פי שלא באו עדין, מתר ללבש כלי-זין לשמר ולעשות קול בעיר כדי שלא יבואו, דאין מדקדקין בפיקוח נפש⁽⁵⁾ [לשון אר"ן], ודין זה ארישא נמי קאי [אחרונים]: ז' (טז) שאם לא נתיחננו וכו', והני מלי (יא) בשבאו על רבים, דבנדיא יש לחש שצמח אחר נגדו ולא ירצה לתן להם ממונו והרגהו, ולכן הרי כמו שבאו על עסקי נפשות, אבל בשבאו על יחיד, צריך לקח ממונו ולא יחלל את השבת⁽⁶⁾: (יז) הכל לפי הענין, הנינו לפי מה שמשער בענין ופחיתותן, ודע, דהיום בשבאו מהאמות שחזין לגבוליהם לשלל שלל ולבזז בו, בודאי מחזיקים אנו לצאת בכלי-זין אפלו על עסקי ממונן, וכדנא ומלכותא, וכן מבאר ברוקח ואגדה דהיקא דאיכא חשש שגא יקצו יושבי הארץ עלינו מחללין, ענין שם⁽⁷⁾: ח' (יח) מפני עכו"ם, והוא הדין (יג) מישראל (יג) כשהוא משער שבווא ליד סכנה, דהא נפול להצילו בגופו⁽⁸⁾, וכן בשארם נרדף מפני גחש או דב גס-זמן מצוה להצילו⁽⁹⁾, ואפלו בעשיית כמה מלאכות בשבת [רמב"ם]: (יט) כדי להצילם, ומכל מקום אם יש סכנה להמציל אינו מחזיק, דחיו קודם לחיי חבדו (או"ה), ואפלו ספק סכנה נמי עדיף ספקו דידה מנדיא דחבדו⁽¹⁰⁾, אולם צריך לשקל הדברים היטב אם יש בו ספק סכנה, ולא להקדק ביותר, כאותה שאמרו: המדקדק עצמו בכך, בא לידו כך נפתחי תשובה חו"מ סימן תכז: ט' (כ) חוזרים וכו', כדי (ה) שלא להכשילם לעתיד לבוא⁽¹¹⁾, שלא ירצו להציל עור: (כא) למקומם, ענין לקמן בסימן תז:

א (א) ומחללין, ולכן מן הראוי לאשה שהגיעה לתוך חשעי, להזמין בכל ערב-שבת כל הדברים הנצרכים לה⁽¹²⁾, ושגא יודעין לדחה בשבת, ולא

שער העיצור

(ח) ענין ביונה-דעה בסימן ונא בבאר הגרא ובפתח-השוכה שם בשם הבכור-שור: (ט) שם ביונה-דעה: (י) רש"י: (יא) כן מצד המגן-אברהם וכו': (יב) אחרונים: (יג) מן נראה לי, דאם לא-כן אפאי קאמר הגמרא 'מפני צברים או מפני לטאים': (יד) רבנן:

(*) וכו' נפסק במנא, דינא דמלכותא דינא.

הלכות שבת סימן שבת

המשך מעמוד הקודם

אלא מדרבנן, ואי שערף לעשותה באופן זה כדי שלא יעשה האחר איסור דאורייתא. וראה מזה שכתבנו לעיל (סי' שטז ס"ק בא).

[משנ"ב ס"ק לו]

והוא הדין על ידי קטנים⁽⁴¹⁾.

(41) ובי שצריך לעשות מלאכה לצורך פיקוח נפש על ידי בנו הקטן, כתב בשו"ת שכת הלוי (ח"ו סי' לח אות א) שערף לעשותה על ידי בנו הפעוט שלא הגיע לחינוך, מאשר על ידי בנו הקטן שהגיע לחינוך, אף על פי שבשניהם יש חיוב של 'אתה ובנך'.

[ביה"ל ד"ה ואם]

דכין דבמקום שנים הם אוליין בחד רב חקמה⁽⁴²⁾.

(42) וזה שלא כמו שכתב הרמ"א לקמן (סי' תריח ס"ב) לענין רופאים שחלקו אם צריך החולה לאכול ביום הכיפורים, שכששים הם כמנין, יש לילך אחר הרופאים המקילים, אפילו אם אלו המחמירים בקיאים יותר. וכן במשנ"ב שם (סי' ח) פסק דלא כרמ"א.

וכל זה כששים הרופאים במנינם, אך אם הרופאים המקילים מרובים מאלו המחמירים, כתב לקמן (שם) שיש לילך אחריהם להקל אפילו אם אינם חכמים ובקיאים כל כך.

[ביה"ל ד"ה ורופא]

בזה אין ספקא לשמך לחולה לחלל שבת בחד⁽⁴³⁾.

(43) וכן לגבי חולה ורופא המסכים ביניהם לגבי מיחוש החולה, ואינם נחלקים אלא בקביעת סוג המחלה, דעת הגר"ש אריעברך (ששי"כ פ"ב הע' כח) שאף שהרופא עלול לטעות, מימי החולה עצמו אינו אלא בור כענין זה, ואין שומעים לו אף להקל.

בעצמו, כתב שם שאין חיוב להביא לו אפילו נר של, כדי למנוע מהחולה את הדלקת הנר, שהרי הדלקה זו מותרת לו.

מאידך, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני חיד פפ"ט ס"ק ד), שכיון שגם חבירו מצווה בלא תעמוד על דם רעך, יש לבקש ממנו את הנר הדולק ולתיתו לחולה, אפילו אם יגרום לו בכך צער או הוצאת ממון.

(38) ולענין ניתוח שצריכים לעשות בשבת, אם יש לאחר סמוך לצאת השבת כדי שעל ידי זה לא יצטרכו להרבות בחילול שבת בדברים הנעשים לאחר הניתוח, דעת הגר"ש אריעברך (שולחן שלמה ס"ק ה) שאין לאחר משום שיש להזדווג לקיים הצלת נפשות, וכמו שכתב החתם סופר (שבת קו, א) לגבי מילה בשבת, שאין צריך לדחותה עד סמוך לשקיעה כדי שתהיה המציצה בבין השמשות, משום שזריון מקדימן למצוות.

(39) וכן תיסק שלאחר מילתו נדע שאין כמון לשים עליו תעלול הוא להסתכן, כתב לקמן (סי' שלא ס"ק ב) שאף על פי שמותר להביא כמון דרך רשות הרבים ולשחקק, מימי אם אפשר לעשות זאת בשינוי בלא שיגיע מכך נזק, צריך לשנות, וכתב בשעה"צ שם (סי' יח), שאף על פי שכן משמע בראשונים, מימי כיון שדעת הבי"ח שאין צריך לשנות, וכן צידד הגר"א, צ"ע איך לנהוג למעשה.

העושה מלאכה בשינוי בנכחות אנשים אחרים, הורה הגר"ש אריעברך (ששי"כ פ"ב הע' פו) שיאמר לכל הנוכחים שכאשר יש חשש שמא תתעכב הצלת החולה על ידי השינוי, מותר לעשות את המלאכה כדרכה.

(40) וכן כשאפשר לעשות מלאכה זו ע"י שנים, הורה הגר"ש קרליץ (חוט שני שם ס"ק ב) שכיון שמלאכה הנעשית על ידי שנים אינה אסורה

הלכות שבת סימן שבת

המשך מעמוד קסח

(118) ואף שכתב הרמ"א לעיל (סי' י) שקטן דינו כחולה שאין בו סכנה שעושים לו את כל צרכיו בשינוי, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ג סי' לו) שיתכן שמקובל היה בידי חז"ל שהוצאת הרעי אינה בכלל הצרכים שעושים לתינוק, וכעין זה כתב בשו"ת מנחת יצחק (חיד סי' קכד), שכיון שיכול התינוק להוציא את הרעי בעצמו, והנחול אינו אלא מסייע לו, אין הוצאת הרעי בכלל צרכי התינוק. אכן, אם התינוק בוכה ומצטער מפני שאינו יכול להוציא את הרעי בעצמו, כתב (שם) שמותר לדחוק את כריסו, שהרי זה בכלל הצרכים שעושים לו.

כאן, ששם ניכר הדבר שהוא מתקן, מה שאין כן בפלטה ליישור שיניים, שהתינוק אינו ניכר אלא נעשה מאליו, ודעת הגר"ש קרליץ (חוט שני חיד פפ"ט ס"ק ב) שאף על פי שאין בכך משום גזירת סממנים, מימי יתכן שיש בדבר משום 'עובדין וחול', אמנם במקרה שמצטער כעת, מותר לעשות כן.

[משנ"ב ס"ק קלא]

שמה יבוא להשקות לו סממנים המשלים⁽¹¹⁹⁾.

הלכות שבת סימן שבת

המשך מעמוד 338

הציווי של יחד בהם.

(12) מדין זה הומיח הגר"ש אלישיב (נשמת אברהם מהדו"ב יריד סי' שלט ס"ק ב), שגם מי שנמצא במצב של מוות מוחי, חובה להשתדל בכל דרך להאריך את חייו. אכן, דעת הגר"ש אריעברך (שם עמ' תנו) שאין ראייה מכך, משום שיתכן שכאן מדובר באופן שחלק מהמוח עדיין מתפקד.

בדבר, בפרט באופן שאין אפילו סיכוי מועט שחיה בדרך הטבע, אלא רק בדרך נס.

ובחילה שמצבו מסוכן מאוד, וכבר הפסיק לנשום, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני חיד פ"צ ס"ק ה) שיש חיוב להצילו אפילו באופן שיאריך את חייו רק ברגע אחד, מין שגם הארכת חיים של רגע אחד דוא בכלל

